

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Savalduma maastikukaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse (edaspidi *LKS*) § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega moodustatakse olemasoleva kaitstava loodusobjekti Savalduma karstiala põhjal Savalduma maastikukaitseala (edaspidi ka *kaitseala*), laiendatakse kaitstavat ala ja kehtestatakse alale kaitse-eeskiri.

Savalduma karstiala asub Lääne-Viru maakonnas Tapa vallas Savalduma, Kursi ja Alupere külas. Ala on kaitse all 1978. aastast, kui Rakvere Rajooni Rahvasaadikute Nõukogu Täitevkomitee 11. detsembri 1978. a otsusega nr 198 „Kohaliku tähtsusega looduskaitse alla kuuluvate parkide, botaaniliste üksikobjektide ja maastike üksikobjektide nimekirjade muutmise kohta” võeti piirkond geoloogilise ja maastikulise üksikobjektina kohaliku tähtsusega alana kaitse alla. 1988. aastal haarati Savalduma ja lähedalasuvad Aniste ja Einjärve karstiväli vast loodud Pandivere Riiklikusse Veekaitsealasse. 1992. aastal liideti Savalduma karstiväli lähedalasuvate Aniste ja Einjärve karstiväljaga Pandivere Riikliku Veekaitseala veesäilitusalaks. 2003. aastast kuuluvad Savalduma, Aniste ja Einjärve karstiväli Savalduma karstialana Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundliku ala koosseisu.

Vastavalt *LKS* § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni *LKS* alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Eelnõukohase määrusega muudetakse *LKS* § 13 lõike 1 alusel olemasolev uuendamata kaitsekorruga ala maastikukaitsealaks. Muudatuse on tinginud vajadus tagada jätkuv karstiala kaitse, veerežiimi säilimine ja maastikuilme ning elustiku mitmekesisuse, sh sookoosluste, poollooduslike koosluste ja kaitsealuste liikide hoid.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo kaitse planeerimise spetsialist Tanika Ojasild (tel 5699 5307, e-post tanika.ojasild@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo juhtivspetsialist Riina Kotter (tel 503 7128, e-post riina.kotter@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna jurist Reelika Metshein (tel 5697 7994, e-post reelika.metshein@keskkonnaamet.ee). Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumitevahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson (tel 626 2880, e-post marika.erikson@envir.ee), eksperdihinnangu on andnud Tallinna Ülikooli ökoloogia keskuse juhataja ja vanemteadur Jaanus Terasmaa (PhD), teadur Marko Vainu (PhD) ja nooremteadur Oliver Koit, (PhD), keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse alla võtmise eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta karstijärvesid ja -järvikuid ning karstilehtreid, säilitada piirkonnale iseloomulik maastikuilme ning kaitsta poollooduslikke kooslusi, sookooslusi, elustiku mitmekesisust ja kaitsealuseid liike. Samuti kaitstakse alal II kaitsekategooria loomaliike harivesilikku (*Triturus cristatus*) ja harilikku mudakonna (*Pelobates fuscus*) ning nende elupaiku.

Vastavalt LKS §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine. Savalduma maastikukaitseala kaitse all olemise eelduseks on ohustatus, haruldus ning teaduslik ja esteetiline väärtus.

Savalduma maastikukaitseala väärtusteks on Savalduma soo ning Savalduma, Einjärve ja Aniste karstiväli. Kaitseala on jaotatud kaheks: suurema lahustüki moodustab Savalduma soo ja Savalduma karstiväli ning väiksema lahustüki Einjärve ja Aniste karstiväli. Kaitsealal asuvad karstiväljad sisaldavad arvukalt karstilehtreid, karstijärvi ja -järvikuid ning kurisuid. Lisaks jäävad Einjärve ja Aniste karstiväljale väärtuslikud poollooduslikud kooslused ning Savalduma soost ja Savalduma karstiväljalt leiab mitmeid kaitsealuseid liike.

Savalduma karstiväli asub 4 km pikkuses kitsas nõos. Seal leidub nii karre, avalõhesid ja lehtreid-kurisuid. Sealsete karstilehtrite läbimõõt võib küündida isegi 70 m ja sügavus 2,5 m. Oma vee saab Savalduma karstiväli peamiselt Savalduma soost, mis toidab omakorda Savalduma järve. Aniste ja Einjärve karstiväli asuvad ligikaudu 1,8 km pikkuses kitsas kulutusnõos, mida lahutab Ambla–Tamsalu riigi kõrvalmaantee. Mõlemal alal on valitsevateks karstivormideks väikese kuni keskmise läbimõõdu (kuni 25 m) ja sügavusega (kuni 2 m) karstilehtrid. Aniste-Einjärve nõgu peetakse harukordseks karsti suurvormiks, kus suurvee ajal põhjaveetaseme tõusmisel moodustuvad ajutised järvikud. Tallinna Ülikooli ökoloogia keskuse teaduri Marko Vainu (PhD) poolt 2019. aastal tehtud inventuuri alusel on kaitseala kõigil kolmel karstiväljal kaardistatud erinevaid karstivorme ligikaudu 370 tükki. Nende rohkus näitab kaitseala haruldust ja olulisust Pandivere kõrgustiku ja kogu Eesti kontekstis ning seeläbi ka ala teaduslikku väärtust. Eelkõige pakuvad teaduslikku huvi erinevad karstinähtused ja nendega seotud hüdroloogia. Kaitseala karstialasid, karstijärvi ja -järvikuid ohustab ennekõike veerežiimi ja -kvaliteedi muutused, nagu näiteks uute maaparandussüsteemide rajamine, maavara kaevandamine, veetaseme ja kaldajoone muutmine ning Tamsalu reoveepuhastusjaama heitvee lisandumine, aga ka biotsiidi ja väetise kasutamine nende väärtuste läheduses.

Kaitsealale jääv Savalduma soo, mis hõlmab Savalduma, Einmanni ja Järvesoo sood, on tekkinud Vistla-Tamsalu astangu ja Reinevere kõviku vahelise kulutusnõo idaosas Balti jääpaisjärve taandumise järel kujunenud kolme järve kinnikasvamisel. Enamik nendest sooladest on Eestimaa Looduse Fondi tehtud soode inventuuri käigus saanud erilise või kõrge väärtushinnangu ning osa soolast on arvatud rabade hulka, millele on antud kõrge väärtusega seisundihinnang. Savalduma soo lõunaosas asuva kunagise järve kohale kujunenud õõtsiksoo (Järvesoo) on sama inventuuri käigus hinnatud erilist tähtsust omavaks. Kaitseala sookooslused on olulised toitealad karstialale ning karstijärvedele ja -järvikutele ning nende ohustatus seisneb ennekõike veerežiimi muutustes, mille võib tingida uute maaparandussüsteemide rajamine ja maavara kaevandamine.

Savalduma maastikukaitsealale jääb looduslikke rohumaid, mis on keskkonnaregistrisse kantud poollooduslike kooslustena. Kaitsealal asuvad poollooduslikud kooslused on liigirikkad looduslike liikidega aruiniidud ja puiskarjamaad, mis on kujunenud pikaajalise mõõduka karjatamise ja niitmise tulemusena. Selliseid niite on kaitsealal järjepidevalt hooldatud nii karjatamise kui ka niitmise teel ning väetise ja muude kemikaalide mõju puudub või on vähene. Poollooduslike koosluste rohttaimestik on mitmekesine, mis loob head tingimused ka teistele elustikurühmadele. Kaitseala poollooduslike kooslusi ohustab peamiselt nii hooldustegevuse lakkamine (kinnikasvamise) ja muud kõlvikulised muudatused kui ka maavarade kaevandamine, ehitamine ja maaparandus.

Maastikuilme hoidmiseks on esmatähtis säilitada karstialasid, karstijärvi ja -järvikuid ning hoiduda nende toitealal (sh soosal) veerežiimi mõjutavatest tegevustest. Samuti on maastikuilme hoidmiseks vajalik säilitada ala kõlvikulist koosseisu ja soodustada avatud maastike hooldamist. Maastikuilmet ohustavad enim drastilised muutused, mis muudavad maastikke jäädavalt: maavarade kaevandamine, ehitamine, maaparandus, veetaseme ja kaldajoone muutmine ning keemiline reostus.

Savalduma maastikukaitsealal Savalduma järves ning selle lähiümbruses on registreeritud II kaitsekategooria loomaliikide harivesiliku ja hariliku mudakonna elupaik (keskkonnaregistri koodid vastavalt KLO9105866 ja KLO9121959). Harivesilik ja harilik mudakonn asustavad Savalduma järve sigimis- ja elupaigana. Hariliku mudakonna kaitse tegevuskavas on Savalduma järv märgitud I prioriteedi alana, kus tuleks kudemisveekogu seisundit parandada, ning harivesiliku kaitse tegevuskava tööversioonis on viidatud, et kaitse-eeskirjade uuendamisel tuleks arvesse võtta karstialade (sh Savalduma) asurkondi ja nende säilitamist. Nii harivesiliku kui ka hariliku mudakonna peamine ohutegur kaitsealal on veerežiimi ja -kvaliteedi muutus, mis võib põhjustada Savalduma järve kinnikasvamist. Eksperdi hinnangus on nenditud, et Savalduma järves vohavad vetikad ja taimestik. See on tingitud järve eutrofeerumisest, mida on tõenäoliselt põhjustanud aastatepikkune täiendavate toiteainete lisandumine heitvee ja põllumajanduslike väetiste näol. Eutrofeerumise tagajärjel väheneb järve vaba veepeegli pindala ning seetõttu aheneb ka harivesilikule ja harilikule mudakonnale sobiva kudemispaiaga ala. Samuti võib järve veetaseme järsk langus näiteks maaparanduse või maavara kaevandamise tõttu põhjustada veekogu kinnikasvamist.

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele ja kaitsealustele loomaliikidele on Savalduma maastikukaitseala kaitse all hoidmine oluline ka teiste haruldaste ja ohustatud liikide kaitseks. Samas pole nende liikide eraldi loodusest otsimine ja kaitse-eesmärgina nimetamine kriitiliselt oluline, kuna eesmärgiks seatavate koosluste ja liikide ning nende elupaikade kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab kaudselt ka nende kaitse. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olevad väärtused ja kooslused. Kaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud need kooslused ja kaitsealused liigid, mille kaitse jaoks on tegemist esindusliku ja soodsa seisundi säilitamiseks olulise elupaigaga. Teisi kaitsealuseid liike ei ole kaitsekorra määramisel aluseks võetud, kuid nende puhul on arvestatud, et eesmärgiks seatava katusliigi ja koosluste alusel kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitse-eeskirjas sätestatud kaalutusõiguse teostamisel saavutatakse nende liikide puhul kaitse-eesmärk (LKS § 14 lõige 2) LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse kaudu. Teiste sõnadega tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist.

Kaitsealale jäävad veel III kaitsekategooria loomaliikide rabakonna (*Rana arvalis*) ja hallpõskpüti (*Podiceps grisegena*) elupaigad ning II kaitsekategooria taimeliigi eesti soojumika (*Saussurea alpina subsp. esthonica*) kasvukoht. Nende liikide puhul tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib tuginedes LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitseeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Savalduma maastikukaitseala moodustatakse olemasoleva kaitstava loodusobjekti Savalduma karstiala põhjal. Seega ei ole tegemist uue kaitsealaga, vaid uuendamata kaitsekorraga alale optimaalse kaitsekorra ja laiema välispiiri kehtestamisega. Kuna alal asuvad karstinähtused on nii Pandivere kõrgustiku kui ka Eesti kontekstis esinduslikud ja haruldased, on sellel suur looduskaitseväärus. Eestis on kaitse all erinevaid karstialasid, kuid nendes leiduvate karstinähtuste rohkuse ja suuruse ning hüdroloogilise eripära tõttu on vähesed neist Savalduma maastikukaitsealale jäävatega võrreldavad. Seega on ala edasine kaitsmine riiklikul tasandil otstarbekas.

Piirkonnale iseloomulik maastikuilme avaldub kolmel karstiväljal. Kuigi piirkond on varem olnud esteetilisem, kuna varem oli rohkem avatud maastikega alasid ja Savalduma karstiväljal polnud heitvee väljalaset, leidub alal jätkuvalt kaitset vääriivaid objekte ja kauneid vaateid. Kaitsealal on põhikaardi järgi umbes 7,6 ha suurune Savalduma järv, mille veetase suurvee ajal tõuseb. Savalduma järv on oluline elustiku mitmekesisuse kaitsel, kuna seal leidub ohustatud ja haruldasi liike ning see on oluline harivesiliku ja haruliku mudakonna sigimispaik. Lisaks võib suurvee ajal vaadelda perioodilisi karstijärvi ja -järvikuid, millest tähelepanuväärsemad jäävad Einjärve ja Aniste karstiväljale. Kuna karstialad on aktiivse kasutusega riigi kõrvalmaantee ääres, siis on sealsete maaparandussüsteemide hooldamisel vajalik arvestada karstialade lähedusega ja valida sobivad hooldusvõtted.

Maastiku osaks on ka inventeeritud väärtuslik sookooslus (umbes 136 ha), kus on varem vähesel määral turvast võetud ning mis on nüüdseks looduslikule arengule jäetud. Savalduma soo on Savalduma karstiala peamine veetoiteala ja eesti soojumika oluline kasvukoht. Savalduma maastikukaitsealal leidub poollooduslikke koosluseid umbes 52 ha ulatuses. Einjärve ja Aniste karstiväljale jäävaid poollooduslikke rohumaid hooldatakse niitmise teel.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

LKS § 28 lõike 1 järgi moodustatakse maastikukaitseala maastiku säilitamiseks, kaitsmiseks, uurimiseks, tutvustamiseks ja kasutamise reguleerimiseks. Kaitseala tüübiks on valitud maastikukaitseala, sest kaitsealal on peamiseks väärtuseks karstivormid, millel on suur esteetiline ja teaduslik väärtus. Kuna kaitseala on ennekõike oluline maastikuliste väärtuste poolest ja olnud varem inimese poolt mõjutatud (põllumajanduslik maa, maaparandus, heitvee väljalase), ei ole otstarbekas ega põhjendatud moodustada looduskaitseala. Samuti ei sobi geoloogilise ja maastikulise objekti (karstiala) kaitseks hoiuala kaitsekord, sest hoiualad moodustatakse loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks, mitte eluta looduse objekti kaitseks. Püsielupaigana kaitstakse kindla liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega maastikku.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndi piirid

Kaitseala piiritlemisel on lähtunud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ning ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (tee, rada, siht, elektriliin, mõõdistatud maaüksused), aga ka kõlvikupiiri ja mõttelisi sirgeid kohtades, kus maastikulised alused puuduvad. Mõttelise sirge otsapunktid on esitatud geograafiliste koordinaatidena vormingus kraad, minut. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid.

Kaitseala planeeritav pindala on 570,04 ha ja see kõik kuulub piiranguvööndisse. Eramaa moodustab kaitsealast 120,5 ha, riigiomandis olev maa 447 ha, jätkuvalt riigi omandis olev maa 2,5 ha ja munitsipaalomandis olev maa 0,04 ha. Praegu on kaitstava ala suurus 180,7 ha, seega suureneb kaitstav ala summaarselt 389,3 ha võrra.

Ala laiendamine on otstarbekas karstiala efektiivsema kaitse tagamiseks ja ühtlase puhverala loomiseks. Praegu on enamik Savalduma karstiala pinnaveevalgalast (enamjaolt soo) ning märkimisväärne osa sealsetest ja ühtlasi Aniste ja Einjärve karstivälja karstivormidest (karstilehtrid, kurisud ja ajutised järvikud) kaitseta. Võrreldes püsivate järvedega on karstialade karstijärvede ja -järvikute toiteala kaitsmine eriti oluline, kuna tegemist on ökosüsteemidega, mis toetuvad peaaegu täielikult veekogust eemal kujunevale veeressursile. Seega muudetakse karstiala piiri selliselt, et Savalduma, Aniste ja Einjärve karstiväljale ja seal olevatele järvikutele oleks tagatud vajalikud puhveralad ning neile olulised pinnaveevalgalad loodusliku veerežiimi säilitamiseks.

Kokku lisandub kaitse alla varem kaitseta eramaad 96,7 ha ulatuses (piiranguvöönd). Eksperdi hinnangus on põhjendatud eramaade kaitsealasse arvamist sellega, et tegemist on tähtsate pinnaveevalgaladega ja/või neil paiknevad esinduslikud karstivormid (järvikud, kurisud, lehtrid). Muus osas lisandub varem kaitseta eramaad seoses piiri täpsustamisega vastavalt uemale põhikaardile. Eksperdi hinnangus välja pakutud piiri on muudetud selliselt, et vahetult piiri ääres olevaid pindalalt väikeseid ja/või väärtusteta eramaid ning riigimaid kaitsealasse ei hõlmata.

Savalduma maastikukaitseala välis- ja vööndipiir ühtivad. Kaitseala koosneb kahest lahustükist. Suurem lahustükk, mis jääb Savalduma ja Kursi külla, kulgeb põhjaosas mööda Porkuni metskond 108 katastriüksuse (78601:001:0020) piiri punktini 26,04324262 ja 59,18039213, kust edasi kulgeb piir mõttelise sirgena üle elektriliinide (jäävad osaliselt kaitsealale) kuni metsamaa kõlviku punktini 26,04319310 ja 59,17830519 ning sealt mööda kõlvikupiiri edasi lääne poole punktini 26,03639388 ja 59,17838952, kus ristub kraaviga. Piir liigub mööda kraavi telgjoont edasi lääne poole, kuni kraav ja ühtlasi piir suunduvad lõunasse. Edasi kulgeb piir kraavi lõppu punktini 26,02272679 ja 59,17502070, kust alates liigub mõttelise sirgena katastripiirile punkti 26,02268069 ja 59,17502305 ning sealt edasi mööda Porkuni metskond 29 katastriüksuse (78702:001:0340) piiri punktini 26,01350190 ja 59,15823939. Sealt edasi liigub piir mõttelise sirgena punktini 26,01085758 ja 59,15611484, kust alates liigub piir taas mööda Porkuni metskond 29 katastriüksuse piiri punktini 26,00954206 ja 59,15552800. Sealt kulgeb piir mõttelise sirgena metsamaa kõlvikul kuni metsasihi nurgani ja mööda metsasihi telgjoont selle lõppu punktini 26,01176128 ja 59,15001237 ning sealt edasi mõttelise sirgena Jaama-Halja järve kaldajoone punktini 26,01189343 ja 59,15001645. Mööda järve läänekallast (järv jääb kaitseala sisse) kulgeb piir punktini 26,01297259 ja 59,14927578 ning sealt edasi mõttelise sirgena punktini 26,01369084 ja 59,14867792, millest alates liigub piir mööda raja

telgjoont üle rohumaa kõlviku lõunanurka punktini 26,01482743 ja 59,14667107. Seejärel kulgeb piir edasi mööda rohumaa kõlvikul oleva raja telgjoont kirde poole ning läbib vahepeal metsamaa kõlviku, kuni ristub punktis 26,02095506 ja 59,14956546 metsamaa kõlvikul oleva järgmise rajaga. Sealt alates liigub piir mööda rada ida poole punktini 26,02223748 ja 59,14942973, kust edasi kulgeb piir mööda Suurjärve katastriüksuse (78601:001:0053) piiri, kuni ristub metsamaa kõlvikul oleva rajaga punktis 26,02833623 ja 59,15005872. Sealt alates kulgeb piir metsamaa kõlvikul oleva raja telgjoont mööda loode poole, ristudes punktis 26,02461732 ja 59,15472167 teise rajaga ning suundudes seejärel mööda raja telgjoont kirdesse punktini 26,02978149 ja 59,15685491. Sealt alates liigub piir mööda Vana-Salepi katastriüksuse (78702:001:0830) piiri punktini 26,02976419 ja 59,15689565, kust kulgeb edasi ida poole mööda jätkuvalt riigi omandis olevat katastriüksust, kuni ristub Uus-Salepi katastriüksusega (78702:001:0500). Sealt kulgeb piir mööda eelnevalt mainitud katastriüksust kagu poole põllumaa kõlviku punktini 26,03339700 ja 59,15843086. Edasi liigub piir mööda põllumaa kõlvikut punktini 26,03457351 ja 59,15982262, kust edasi kulgeb piir metsamaa kõlvikul taas mööda rada (põhikaardil puuduv) kirde poole, kuni ristub punktis 26,04185817 ja 59,16458302 järgmise rajaga, mille telgjoont mööda suundub piir läände katastripiiril oleva punktini 26,04084495 ja 59,16470439. Sealt kulgeb piir mööda Porkuni metskond 128 katastriüksust (78601:001:0085) punktini 26,04595283 ja 59,16693373, kust alates kulgeb piir mööda tee telgjoont punktini 26,05343471 ja 59,17588995 (ristumiskoht Ambla–Tamsalu tee katastriüksusega 78701:005:0510). Sealt edasi kulgeb piir põhja poole taas mööda Porkuni metskond 108 katastriüksust.

Väiksem lahustükk, mis jääb Savalduma ja Alupere külla, kulgeb Mäe katastriüksuse (78701:005:0090) lõunanurgast alates kirde poole mööda Järva–Jaani–Tamsalu–Kullenga maantee (jääb kaitsealast välja) katastriüksust (78701:005:0520). Edasi ristub piir Ambla–Tamsalu tee (jääb kaitsealast osaliselt välja) katastriüksusega (78701:005:0510), mida mööda kulgeb piir loode poole punktini 26,07515679 ja 59,16551478. Sealt alates liigub piir mõttelise sirgena üle Ambla–Tamsalu tee (jääb osaliselt nüüd kaitsealale) ning kulgeb edasi põhja poole mööda Rausi tee serva (jääb kaitsealalt välja) punktini 26,07741208 ja 59,16857791. Sealt liigub piir mõttelise sirgena üle metsamaa kõlviku punktini 26,07681906 ja 59,16861774, kust alates kulgeb mööda Reie katastriüksuse (78601:001:0429) piiri punktini 26,06378487 ja 59,16970613. Seejärel ületab piir tee ja kulgeb mööda metsamaa kõlvikupiiri, kuni ristub Laari katastriüksuse (78701:005:0109) piiriga. Sealt alates liigub piir mööda Laari katastriüksust selle edelanurka, kus ristub Ambla–Tamsalu tee katastriüksusega. Sealt alates kulgeb piir mõttelise sirgena taas üle Ambla–Tamsalu tee punktini 26,06192614 ja 59,16918514, kust alates järgib piir eelnevalt mainitud tee katastriüksust. Siis ristub piir Metsakolli katastriüksuse (78701:005:0098) põhjaotsaga ja suundub mööda sama katastriüksuse piiri selle läänenurka. Sealt suundub piir mõttelise sirgena punktini 26,05893401 ja 59,16921370, kust kulgeb edasi lõuna poole mööda Mulla katastriüksuse (78701:005:0020), Andrese katastriüksuse (78701:005:0303) ja Segametsa katastriüksuse (78701:005:0032) piiri kuni punktini 26,06120308 ja 59,15877608, millest alates kulgeb piir mööda metsamaa kõlvikupiiri paralleelselt elektriliini koridoriga kaitseala lõunanurka.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal asuvaid loodusväärtusi. Ala jätkuvat kaitse all hoidmist peavad vajalikus ka Tallinna Ülikooli ökoloogia keskuse juhataja ja vanemteadur

Jaanus Terasmaa (PhD), teadur Marko Vainu (PhD) ja nooremteadur Oliver Koit (PhD), kes on koostanud Savalduma maastikukaitseala kohta eksperdihinnangu.

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealale jäävate erinevate karstinähtuste, poollooduslike koosluste ja soo säilimise ning liikide soodsa seisundi, ning on proportsionaalne saavutatavale efektile.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (Eesti Vabariigi põhiseadus, edaspidi *PS*, § 32). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on *PS* §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb *PS* §-st 53. Tulenevalt *PS* §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja LKS alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiollemuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärk on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine ja loodusvarade säästlikule kasutamisele suunamine. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Kaevandamise ja veemajandust puudutava ettevõtluse korral on teada risk, et tegevust ei saa võimaldada juhul, kui see kahjustab loodust või elukeskkonda. Ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust eeldada, et ettevõtluse huvides on võimalik kasutada kaitset väärivaid loodusväärtusi (nt järv, soo, mets) ulatuses, mis kahjustab ala kaitse-eesmärke. Omandiõigus ja ettevõtlusvabadus ei ole piiramatud õigused. Kaitse-eeskirjaga alale seatud eesmärk kaalub üles omandiõiguse ja ettevõtlusvabaduse riive. Kaitsekorra järgnevates peatükkides on esitatud kitsenduste kaupa põhjendused, miks need piirangud on vajalikud.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tzoneeritud tervikuna ühte piiranguvööndisse.

Kaitse-eeskirja eelnõu ei reguleeri pilliroo ja adru varumist, sest kaitsealal puudub varutaval määral pilliroogu ega leidu adruväljasid, mida saaks majandada.

2.5.2. Piiranguvööndi kaitsekord

2.5.2.1. Lubatud tegevused

Kaitsealal on lubatud majandustegevus, arvestades käesoleva määrusega sätestatud erisusi. Inimestel on lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal. Liikumispiiranguid ei ole kehtestatud, sest puuduvad sellised kaitsealused liigid, mille isendite kasvukohas, elupaigas või koondumispaigas viibimine võiks liike kahjustada. Samuti on lubatud pidada jahti ja püüda kaitseala karstijärvedest ja -järvikutest kala. Neid tegevusi plaanitakse uue kaitsekorraga lubada, kuna need ei sea ohtu alal asuvaid kaitseväärtusi.

Kaitsealal on lubatud sisepõlemismootorita ujuvvahendiga sõitmine, sest kaitsealale jäävad karstijärved ja -järvikud. Sisepõlemismootoriga ujuvvahendiga sõitmine on lubatud vaid järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Piirang on oluline, et kaitsta madalaid ja väikseid karstijärvesid ja -järvikuid ning vältida nende reostumist.

Sisepõlemismootorite kütusereostus võib kahjustada vee-elustikku, karstijärvi ja -järvikuid ning seeläbi ka põhjavett.

Sõidukiga sõitmine on lubatud teedel, jalgrattaga ka radadel. Ehitusseadustiku § 92 lõike 1 kohaselt on tee inimeste, sõidukite või loomade liikumiseks või liiklemiseks ettenähtud rajatis. Kaitsealal sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmisele kohalduvad liiklusseaduses sätestatud nõuded ja piirangud. Sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitse-eeskirjaga lubatud tegevusel, Krossiraja katastriüksuse (katastritunnus 78701:005:0004) radadel, olemasolevate ehitiste ning liinirajatiste hooldustöödel, metsa- ja põllumajandustöödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Krossiraja kinnistul asuvaid radasid on ajalooliselt kasutatud spordivõistlusteks ja maastikusõidukitega sõitmiseks ning see tegevus ei kujuta kaitseala väärtustele lisaohu. Oluline on kasutada Krossiraja kinnistul sõidukiga ja maastikusõidukiga liikumiseks juba väljakujunenud radasid, mis on kantud põhikaardile (seisuga 2020. aasta). Rajad täpsustatakse tulevikus lisaks põhikaardile ka kaitsekorralduskavaga. Olemasolevate ehitiste hooldustööd on kaitseala piiranguvõondis lubatud, sest selline tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärke. Ühtlasi on lubatud sõidukiga ja maastikusõidukiga sellistele objektidele läheneda väljaspool teid, kui tegevus on vajalik ehitise hooldustööks (nt materjali kohale- ja äravedu). Tuleb arvestada, et maastikusõidukit tohib ka teel liikumiseks kasutada liiklusseaduse §-s 154 nimetatud juhul, st jõgede, teede ja muude takistuste ületamiskohtades ning lumega kaetud teel, mis ei ole mootorsõidukitele ajutiselt läbitav, ning teel, kus seda lubab sellekohane liikluskorraldusvahend, samuti politsei- ja tollitöötajad ametiülesannete täitmisel, haige toimetamisel haiglasse, päästetööde tegemisel ning muudel juhtudel, mis on seotud ametiülesannete täitmisega (nagu elektri- ja sideliinide hooldus- ja parandustööde tegemine või muud sellised tegevused). Sõiduki ja maastikusõidukiga ei ole lubatud sõita väljaspool teid, kui sõitmise eesmärk on kaitsealal viibida, marju, seeni ja teisi metsa kõrvalsaadusi korjata, telkida või korraldada väiksemaid üritusi, mida pole vajalik kaitseala valitsejaga kooskõlastada. Nendeks tegevusteks pole sõiduki kasutamine otseselt vajalik. Piirangud sõitmisele on vajalikud, sest maastikul sõitmine võib kahjustada maapinda ja seeläbi suurendada erosiooni ning ajutiste karstijärvede ja -järvikute põhjas sõitmine võib kahjustada sealseid iseloomulikke taimekooslusi.

Kaitsealal on lubatud telkimine ja lõkke tegemine. Telkimine ja lõkke tegemine ei ohusta kaitseala kaitse-eesmärke. Kaitsealuste liikide elupaigad, mida telkimise, lõkke tegemise ja rahvaürituse korraldamisega kaasnev võimalik liigne tallamine võib kahjustada, asuvad peamiselt Savalduma järves ja soos, mistõttu suure tõenäosusega neid nende asukohast lähtuvalt eespool mainitud tegevused ei mõjuta.

Füüsilise isiku või eraõigusliku juriidilise isiku omandis oleval kinnisasjal (sh õuealal) telkimisel ja lõkke tegemisel tuleb arvestada keskkonnaseadustiku üldosa seaduse §-des 35 ja 36 sätestatud võõral maatükil telkimise ja lõkke tegemise korda.

Kaitsealal on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistamata kohas. Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistamata kohas. Kaitsealal puuduvad ettevalmistatud matkarajad ja viibimiskohad. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamiseks on vajalik kaitseala valitseja kooskõlastus, et kaitseala valitseja saaks enne tutvuda ürituse iseloomuga ja vajaduse korral seada tingimusi, näiteks hajutada üritusel osalejaid või suunata kohtadesse, kus kaitseala väärtusi ei kahjustata. Kui rahvaürituse korraldamisel soovitakse väljaspool teid sõidukitega

sõita, püstitada ajutisi ehitisi või teha väljaspool õueala lõket, tuleb üritus kaitseala valitsejaga kooskõlastada. Piiranguvõondis ei reguleerita kaitse-eeskirjaga ürituse korraldamist selleks ettevalmistatud kohas. Õuealad ja maanteed on ettevalmistatud kohad, kus üritusel osalejate arvule piiranguid ei ole ning kaitseala valitseja luba ei ole vajalik.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud ehitise (k.a ajutise ehitise) püstitamine. Ehitustegevus on lubatud juhul, kui sellega ei kahjustata kaitse-eesmärke. Kaitseala valitseja hindab ehitustegevuse sobivust planeeritud piirkonda ja seab vajaduse korral lisatingimusi loa kooskõlastamiseks (eeskätt maatulundusmaal). Kaitseala seisukohalt on oluline vältida töid, mis kahjustavad karstiala, karstijärvi ja -järvikuid, poollooduslikke kooslusi ja kaitsealuseid liike. Olemasolevate ehitiste lähedusse ehk õuealadele ehitamist üldiselt lubatakse, sest sellega ei muudeta oluliselt ala üldmuljet. Uued ehitised ei tohi hakata maastikupildis domineerima.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud uuendusraie vastavalt metsaseaduses sätestatud korrale. Eksperdi hinnangu kohaselt uuendusraied karstiala veerežiimi ja kahjulike ainete liikumist ei mõjuta. Küll aga võib olla kaudne mõju, näiteks vähendab metsa eemaldamine vee aurumist maastikult ning suurendab äravoolu pinna- ja/või põhjaveena. Karstialade, karstijärvede ja -järvikute seisukohalt pole tegemist negatiivse mõjuga. Negatiivne mõju võib avalduda, kui suureneva pinnavee äravoolu tõttu hakkab valgalalt karstijärvedesse ja -järvikutesse jõudma rohkem sobimatuid aineid. Sookoosluse taastamise huvides võib aga uuendusraie olla hoopiski kasulik. Seega ei ole vajalik uuendusraiele lisapiiranguid seada, kui võrd lubada neid kaitseala valitseja nõusolekul, mis võimaldab kavandatavate uuendusraiate võimalikku kaasnevat mõju analüüsida ja ennetada.

2.5.2.2. Vajalik tegevus

Kaitsealal on poollooduslike koosluste esinemisaladel nende ilme ja liigikoosseisu säilimiseks vajalik heina niitmine või karjatamine ning puu- ja põõsarinde harvendamine. Liikide mitmekesisuse säilimiseks on vajalik nende kokku koguda ja alalt ära viia. Poollooduslike kooslusi on alal inventeeritud 52 ha ulatuses. Kaitseala poollooduslike koosluste hooldamiseks ja taastamiseks on võimalik taotleda toetusi. Taastamistoetuste summa on olenevalt niidu tüübist ja töö iseloomust 2020. aastal kuni 885 eurot/ha. Poollooduslike koosluste hooldamise toetuse suurus on 85–450 eurot/ha aastas.

Kaitseala sookoosluste loodusliku veerežiimi taastamiseks on vajalik kraavide sulgemine. Alal asuvad kraavid, mis on kunagi rajatud sookoosluse kuivendamiseks ja ühtlasi vähese turba võtmise (alal labidaturbaaugud) hõlbustamiseks. Kuigi tegemist ei ole ulatuslike kraavidega, on neil siiski jätkuvalt kuivendav mõju. Seega võiks nende sulgemine olla sookoosluse seisundi huvides vajalik ja võimalik. Riigimaal võiks kaaluda olemasolevate kraavide hooldamata jätmist ja nende sulgemist esimesel võimalusel.

2.5.2.3. Keelatud tegevused

Kaitsealal on keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine ja maavara kaevandamine. Savalduma maastikukaitseala väärtusteks on valdavalt liigniisked kooslused, nagu soo, karstialad ja järved. Nende seisundist sõltuvad ohustatud ja kaitsealused liigid. Kaitseala karstialad, karstijärved ja -järvikud toetuvad peaaegu täielikult neist eemal kujunevale veeressursile. Seega on nende säilimiseks primaarse tähtsusega hoiduda nende toitealal

veerežiimi mõjutavatest tegevustest. Praktiline vajadus uue maaparandussüsteemi rajamiseks kaitsealal on olemas ja sellest lähtub ka keeld. Olemasolevate maaparandussüsteemide hooldamine ei ole keelatud ja nende hooldamist täiendavalt ei piirata. Samas võiks sookoosluste veerežiimi taastamise huvides kaaluda riigiomandis olevate kraavide hooldamata jätmist ja ennekõike nende sulgemist.

Kaitsealal on keelatud maavara kaevandamine. Savalduma karstiaala piirkonnas on turba passiivsed reservvarud ja põllumaade väetiseks kategoriseeritud järvemuda prognoosvarud. Nende kaevandamine kahjustaks karstiaala toiteala (peamiselt soo) veerežiimi liigvee ärajuhtimise tõttu, mis tooks kaasa põhjavee looduslike voolusuundade muutumise. Selle tagajärjel ei pruugi karstialale ega ka karstijärvedesse ja -järvikutesse enam üldse või piisaval määral vett jõuda. Maapõueseaduse § 95 lõike 1 järgi on maavara ning maavarana arvele võtmata kivimit, setendit, vedelikku ja gaasi füüsilisest isikust kinnisasja omanikul õigus talle kuuluva kinnisasja piires võtta kaevandamisloata isiklikus majapidamises kasutamise eesmärgil. Sellegipoolest ei toeta kaitseala valitseja suuremaid pinnasetöid, sest pinnavormi kuju muutmine võib oluliselt muuta ka maastikuilmet, st kahjustada kaitse-eesmärke. Ehitusseadustiku § 4 lõike 1 järgi on ehitamine ka pinnase või katendi ümberpaigutamine sellises ulatuses, millel on oluline püsiv mõju ümbritsevale keskkonnale ja funktsionaalne seos ehitisega. Kaitseala valitseja ei anna kooskõlastust sellise ehitise püstitamiseks, mis kahjustab oluliselt karstiaala ja looduslike kooslusi.

Kaitsealal on keelatud veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine, välja arvatud kaldajoone muutmine kaitse-eesmärgiks olevate kaitsealuste loomaliikide elupaikade seisundi parandamiseks. Kuna karstijärvedele ja -järvikutele on iseloomulik väga suur veetaseme kõikumine, siis igasugune inimese sekkumine sellesse protsessi kahjustaks selle looduslikkust. Järelikult on selle keelamine vajalik ja kaldajoone muutmise lubamine seotud ennekõike järve elupaigana kasutatavate kaitsealuste loomaliikidega, kelle elupaiga endisel kujul taastamiseks võib olla vajalik kaldajoone muutmine (näiteks laugemaks tegemine).

Kaitsealal on keelatud biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine, v.a põllu- ja õuemaal, kusjuures karstielehtrite, allikate ja järvede ümbruses kuni 50 m ulatuses veepiirist või karstielehtri servast on biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine ka põllu- ja õuemaal keelatud. Need üleliigsed keemilised ühendid võivad karstialal jõuda kiiresti veekogudesse, põhjavette ja seada ohtu alade loodusliku seisundi ning nende vahendite kahjulik mõju poollooduslikule kooslusele võib olla pöördumatu. Põllu- ja õuemaide on inimene tugevalt mõjutanud, mistõttu ei loeta neid alasi siinkohal looduslikeks või poollooduslikeks biotoopideks, kuid nende puhul tuleb kaitse-eesmärkide seisundi säilimisest lähtuvalt pidada kinni 50 m piirangust.

Kaitsealal on keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu, kui pinnas seda võimaldab. Pinnase kahjustamine rikub ala esteetilist väärtust, kahjustab looduslikku taimestikku ning võib põhjustada reljeefsematel aladel erosiooni ja toiteainete kannet veekogudesse. Seega on oluline pöörata tähelepanu, et väljaveoteed ei kahjustaks pinnast.

Kaitsealal on keelatud puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine. Puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine ajutiste karstijärvede ja -järvikute põhja või soosse vähendaks nende elustikulist mitmekesisust. Seega tuleb puhtpuistute kujundamist ja energiapuistute rajamist kaitsealal keelata, et vältida kaitse-eesmärkide kahjustamist.

2.5.2.4. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt LKS § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detail- ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada paadisilda, anda projekteerimistingimusi, anda ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole antud veeluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist, ning jahiulukeid lisaõõta.

Kaitse-eeskiri reguleerib paadisilla püstitamist, sest paadisild on ühenduses maaga, mis jääb kaitseala koosseisu. Kaitse-eeskiri ei reguleeri lautri püstitamist, sest lauter on seotud eeskätt ranniku ja kividega, mis kaitsealal sellises ulatuses puuduvad.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võte, millega välditakse kaitsealade piiranguvõõndis majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutlusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

3. Menetluse kirjeldus

26. juunil 2018. a saadeti maaomanikele tutvumiseks Keskkonnaametis ette valmistatud Savalduma maastikukaitseala moodustamise väljatöötamise kavatsus (edaspidi *VTK*). 29. juunil samal aastal teavitati kodanikke *VTK*-st maakondlikus ajalehes Virumaa Teataja. Ettepanekud või vastuväited paluti esitada hiljemalt 31. juuliks 2018. a. Väljatöötamise kavatsust puudutav arutelu toimus 22. augustil 2018. a kell 14.00 Tapa Vallavalitsuses (Tehnika tn 1a, Tamsalu.). *VTK* tutvustamisel laekus kaks ettepanekut, mis on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Maaomanike arvamused ja ettepanekud väljatöötamiskavatsuse tutvustamisel

Ettepaneku tegija	Ettepaneku sisu	Tulemus
<i>Tarmo Bachmann</i>	<p>1. Kas Savalduma maastikukaitseala moodustamisega võib küttepuid või lageraiet ka edaspidi metsas teha?</p> <p>2. Kas on võimalik keelduda kaitseala laiendamisest minu maale?</p>	<p>Mitte arvestatud</p> <p>1. Maaomanik võib teha enda kinnistu piires aasta jooksul küttepuid ka edaspidi ilma metsateatise ja kaitseala valitseja nõusolekuta 20 tihumeetri ulatuses. Samuti lubatakse kaitseala valitseja nõusolekul uuendusraiet.</p> <p>2. Planeeritav kaitsekord ei piira oluliselt maa-alal tehtavaid tegevusi, mida on põhjendatud ka väljatöötamiskavatsuses. Selgitati kokkuvõtvalt, et võrdlemisi leebele kaitsekorrale (piiranguvöönd) ja väljatöötamiskavatsuses seisnevatele põhjendustele tuginedes ei ole põhjendatud kaitseala laiendamisest loobumine maaomaniku maale.</p>
Maanteeamet	<p>1. Arvata planeeritava kaitseala piirist välja riigi kõrvalmaantee (15126 Ambla–Tamsalu) katastriüksus (78701:005:0510) ning määrata kaitseala piir maantee katastriüksuse piirile.</p> <p>2. Arvestada kaitse-eeskirjas vajadust tagada külgnähtavus maanteedega piirneval alal.</p>	<p>Osaliselt arvestatud</p> <p>1. Muudetud kaitseala piiri selliselt, et osaliselt jäävad Ambla–Tamsalu riigi kõrvalmaantee (nr 15126) ja Järva–Jaani–Tamsalu–Kullenga (nr 15128) kaitseala piiridest välja, ning piir määratakse nende maanteedega katastriüksuste piirile. Ei muudeta piiri selliselt, et Ambla–Tamsalu riigi kõrvalmaantee arvatakse kaitsealast välja. Seal on ajutised karstijärved ja kooslused, mis kattuvad</p>

		<p>maanteede katastriüksustega. Teehoole võib neid kahjustada.</p> <p>2. Pole vaja arvestada külgnähtavusalaga planeeritavas kaitseala piiris ja kaitsekorras, kuna piiranguvööndis planeeritakse lubada uuendusraied, puhtpuistute kujundamist ja energiapuistute rajamist kaitseala valitseja nõusolekul. Lisaks on lubatud hooldusraied. Külgnähtavuse tagamist planeeritav kaitsekord ei takista.</p>
--	--	---

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrusega tagatakse karstinähtuste, järvede ja maastikuvaadete säilimine ning üldine elustiku kaitse, sh paremad tingimused kaitsealustele liikidele. Kehtestatav kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Savalduma maastikukaitseala on juba riikliku kaitse all Savalduma karstialana, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Savalduma maastikukaitseala moodustamise väljatöötamise kavatsuse avalikustamise käigus saadeti kohalikele omavalitsustele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks väljatöötamise kavatsuse materjalid. LKS § 9 lõike 7¹ punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üks eesmärk saada menetlusosalistelt neile teadaolevaid andmeid, mis on seotud antud eelnõuga. Teadaolevalt ei ole vastuolusid kehtivate planeeringutega.

Maamaksuseaduse § 4 lõike 2 kohaselt makstakse kaitseala piiranguvööndis asuva maa eest maamaksu 50% maksumäärast. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. See on kompensatsioon kaitsealal kehtivate piirangute eest. Tapa valla maamaksutulu väheneb aastast umbes 872 euro võrra, sest piiranguvööndi pindala suureneb 389,3 ha.

Vastavalt LKS §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisaja väärtusele vastava tasu eest. Savalduma maastikukaitseala asub tervenisti piiranguvööndis, kus majandustegevus on erisustega lubatud. Seega ei piira kaitsekord oluliselt maasihtotstarbe kasutamist. Täiendavat maade riigile omandamise kohustust ja kaasnevaid kulusid ei teki. Eramaid on kaitsealal 120,5 ha ulatuses.

Kuna kaitsealal puudub sihtkaitsevöönd ja kaitseala ei kuulu Natura 2000 võrgustikku, ei kaasne riigile kulutusi Natura metsa toetusele. Riigimetsast saadav tulu ei vähene oluliselt, sest kaitseala jääb endiselt piiranguvööndisse.

Kaitsealal on põhikaardile märgitud looduslikud rohumaad, mis võivad osutada poollooduslikeks kooslusteks. Kokku lisandub kaitseala laienemisel selliseid alasid ligikaudu 13 ha, kus tuleks poollooduslike koosluseid kõigepealt inventeerida. Seega on võimalik, et riigile kaasnevad määruse kehtestamisega lisakulud, kuna hooldatava ala maht võib võrreldes varasemaga suurened.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastatakse teiste ministriumitega elektroonilise eelnõude infosüsteemi EIS kaudu.